

TERRY PRATCHETT

Jedným ťahom pera

Stratené príbehy

Ljndeni

Jedným ťahom pera Stratené príbehy

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Terry Pratchett

Jedným ťahom pera: Stratené príbehy – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Jedným ťahom pera

TERRY PRATCHETT

Jedným
ťahom
pera

Stratené príbehy

Preložil Vladislav Gális

Predslov Neil Gaiman

Ljndeni

Vydanie tohto diela z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Terry Pratchett: A Stroke of the Pen, the Lost Stories
Copyright © Dunmanifestin Ltd 2023
Foreword copyright © Neil Gaiman 2023
All interior illustrations © Andrew Davidson 2023
Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2024
Translation © Vladislav Gális, 2024
Jacket design and illustrations © Micaela Alcaino

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie
sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania
v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom
bez písomného súhlasu vydavateľa.
Vytážovanie textu a dát z tejto publikácie v zmysle čl. 4
smernice 2019/790 EU je zakázané.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-4216-0

ISBN e-knihy 978-80-566-4226-9 (1. zverejnenie, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-4227-6 (1. zverejnenie, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-566-4225-2 (1. zverejnenie, 2024) (ePDF)

Táto kniha je venovaná Patovi a Jan Harkinovcom, ktorí strávili nespočetné hodiny v Britskom novinovom archíve v Boston Spa v Yorkshire pátraním po dátumoch, keď vyšli jednotlivé epizódy poviedky *Kľúčová výprava*. Ani Rob Wilkins, ani ja sme spočiatku nevedeli, kedy boli uverejnené, takže Pat s Jan museli prelúskaať tisíce výtlačkov regionálneho denníka *Western Daily Press* a popritom objavili poviedky, ktoré Terry napísal pod pseudonymom Patrick Kearns. Teraz po rokoch prvýkrát opätovne vychádzajú v tejto knihe.

Venovaná je aj Chrisovi Lawrenceovi, na ktorého v pätnástich rokoch tak zapôsobila Terryho poviedka *Kľúčová výprava*, že si vytrhol stránky z novín *Western Daily Press*, na ktorých bola uverejnená, a štyridsať rokov si ich odkladal, ale vystrihol z nich len text bez dátumov. Našťastie. Pretože keby to neurobil, Harkinovci by sa neboli vydali na svoju výpravu starou tlačou a neboli by objavili všetky ostatné poviedky, ktoré sú v tejto knihe.

Sme im hlboko zaviazaní.

Colin Smythe

Obsah

<i>Predslov Neil Gaiman</i>	II
<i>Úvod Colin Smythe</i>	17
Ako sa to všetko začalo.....	19
Nálezisko skamenelín	27
Ozajstný Divoký západ	41
Ako Scrooge uvidel prízračné svetlo (Ho! Ho! Ho!) a šťastne sa vrátil k humbugu	51
Hľadá sa tučný veselý chlapík s červenou vlnenou čiapkou	59
Jarabica v poštovej schránke	65
Nový Santa	75
Obrovitánsky čiernokňaznický nákyp	81
Ako sa dobrý kráľ Václav zjašil na Štefana	87
Výprava za drakmi	95
Utrpenie s trpaslíkmi	105
Rozprávajúci kôň Janči.....	113
Čiernokňaznické počasie	123
Čiernokňaznická džungľa	131
Počarovaný parný valec	141
Peňažník.....	151
Čiernokňaznická vec.....	159
Dovolenková nehoda pána Broka	167
Ozemtreskov hrad	179
Kľúčová výprava.....	189

<i>Výprava za Klíčovou výpravou alebo Niekedy je dobré mýliť sa Pat a Jan Harkinovci</i>	229
<i>Edičná poznámka</i>	233

Predslav

Neil Gaiman

Osem rokov po smrti Terryho Pratchetta si uvedomujem, že som na vlastné oči videl, ako sa zo živého človeka, ktorého som osobne poznal, stala v istom zmysle legenda. Pokiaľ to viem posúdiť, verejná mienka Terryho považuje za veselého a láskavého mudrca s iskrou v oku a aristokratickým vystupovaním, za rozumného starca, ktorý vás vie utešiť a ktorého môžu na svoju stranu zverbovať všemožné názorové tábory, keďže Terry by s nimi predsa súhlasil, veď zbožňujú jeho knihy, nie? Nemôžem si pomôcť, ale drží sa ma pocit, že tento polomýtický Terry, podobný Merlinovi, akurát namiesto čarodejníckej paličky vyzbrojený vtipnou poznámkou a s mierne kratšou bradou, je výtvor verejnej mienky, o nič bližší k pravde ako jej ostatné výtvary.

Je veselší ako Terry, ktorého si pamätám, oveľa menej prchký, je menej pravdepodobné, že má názory, s ktorými nesúhlasíte (nech ste ktokoľvek a veríte čomukoľvek, môžem vás ubezpečiť, že skutočný Terry zastával aspoň jeden názor, pri ktorom by sa vám zježili chlpy a zvolali by ste: „Ale no tak, toto si určite nemyslíte!“), je vyrovnaný a v každom okamihu sympatický. Skutočný Terry Pratchett bol sympatický, to áno, ale nie v každom okamihu. On sám by vám ako prvý povedal, že mával rôzne dni. Dokonca aj ja, a to mi stále chýba skutočný človek, ktorého som poznal, som občas vďačný za

nového, editovaného Terryho Pratchetta, za túto jeho pololegendárnu podobu: už preto, že sa málokedy nezhodneme o ďalšom vývoji deja, keď pracujem na *Dobrých znameniach*, a tento Terry mi väčšinou dáva požehnanie, aby som robil, ako uznám za vhodné. (Dobre, občas sa predsa len nezhodneme, prípadne sa aspoň niekedy stane, že Terry v mojej hlave má veľmi jasné predstavy, čo by sme mali robiť, a veľmi sa líšia od toho, čo by som chcel spraviť ja, takže vzdychnem a urobím to, o čom som presvedčený, že by to chcel Terry, a nie to, čo by som zrejme urobil ja.)

Niekedy, keď myslím na Terryho, chýbajú mi útržky príbehov, ktoré mi Terry rozprával – alebo dokonca ukazoval – a ktoré nikdy nevyšli. Som presvedčený, že sa nachádzali na harddisku, ktorý po jeho smrti rozdrvil parný valec. Napríklad fragment príbehu o Vetroplašovej matke. Alebo pasáž o stokopotápačoch z románu *Pohyblivé obrázky*. Kedysi existovali, ale už sú fuč, rozdrvené na fragmenty, bity a byty, zredukované na črepy a úlomky kovu, silikónu a skla.

Keď mi Rob Wilkins, Terryho splnomocnenec na Zemi, zavola a oznámil mi, že neúnavní húževnatí pátrači, ktorí snorili v novinových archívoch, objavili poklad poviedok Terryho Pratchetta, chvíľu som nevedel, čo si mám o tom myslieť.

Potom som si tie poviedky prečítal. A usmieval som sa.

No už počas čítania som si kládol otázku, čo by si pre zmenu Terry myslel o tom, že sa tieto poviedky našli a predložili svetu. A potom som si povedal, že keďže ľudia sú komplikovaní, a to aj vo svojej takmer legendárnej podobe, zrejme by to záviselo od toho, ktorý Terry a v ktorom momente svojej kariéry by to bol.

Mladý Terry Pratchett, ktorý ich napísal, by bol na ne hrdý, to je jasné. Očividne na nich tvrdo pracoval. Raz mi povedal, že novinár by mal uvažovať ako lupič, ktorý autom prerazí výklad – rozbiť sklo, schmatnúť, čo sa dá, a zmiznúť do noci. Také sú aj tieto poviedky: dostal vymedzený priestor na novinovej strane, čo znamená vymedzený počet slov, ani menej, ani viac, a poviedku v tomto limite začne, vystavia aj skončí. Najrýchlejšie, ako sa dá, vás za(u)jme a odvedie vás až na koniec.

Ešte nie je humorista a rozhodne nie je ostrý satirik, ktorým sa neskôr stal. Terry Pratchett, ktorý písal tieto poviedky, je novinár presvedčený, že vo svojej duši je autorom science fiction, hoci to nie je to, čo momentálne píše. (Keď sme sa prvýkrát stretli, povedal mi, že je autor science fiction. Veril som mu.) Tento Terry je človek, ktorý napísal romány *Temná strana slnka* a *Strata*, ktorý spájal svoje obľúbené motívy z Larryho Nivena a Isaaca Asimova a v každej knihe bol rozhodnutý vybudovať od základov vlastný vesmír, ale ešte si nebol istý, čo s ním urobí.

Zato poviedky v tejto knihe sa – väčšinou – odohrávajú tu a teraz. Alebo aspoň zhruba tu a teraz. A – takisto väčšinou – sú vtípné a fantastické. Sú predchodkyňami Plochozeme (alebo dokonca sveta *Dobrých znamení*) viac než Terryho dva rané sci-fi romány.

Jednou z najťažších vecí v živote spisovateľa je to, že musí dozrievať na očiach verejnosti. Terry potreboval, aby ho vydávali. Nemal čas cizelovať si zručnosti v súkromí. Identita Patricka Kearnsa mu umožnila písať beletriu, brúsiť remeslo, a predpokladám, že najmä objavovať, čo ho vlastne baví vymýšľať a zapisovať. V týchto dvadsiatich poviedkach odskúša množstvo techník – napríklad v *Ako sa to celé začalo...* rozvíja

motív jaskynných ľudí ako vynálezcov, s ktorým sa stretol v jednej zo svojich obľúbených kníh *Evolucionár* od Roya Lewisa, kým poviedky z Černokňažníc využívajú špecifický britský humor, ktorý pripisujem Normanovi Hunterovi, tvoriteľovi *Profesora Branestawma*, poučný a prístupný deťom, ale s kde-tu prisypanými hrozienkami humoru pre dospelých. A vo všetkých týchto poviedkach pozorujeme, ako sa mladý Terry Pratchett stáva Terrym Pratchettom. Stretávame sa s povedomými slovnými obratmi, povedomými menami a zažijeme mnoho momentov, keď sa pred nami mihne myseľ Terryho Pratchetta, ktorý ešte len vstúpi do hry.

Kedy sa vlastne mladý spisovateľ stane spisovateľom, ktorého milujete? *Kľúčová výprava* je rozhodne absolútny protoplochozemský Pratchett, hoci Morpork v nej ešte nenašiel svoj Ankh, takže pri jej čítaní som mal rovnaký pocit, ako keď niekto objaví pôvodnú verziu slávnej maľby, ktorú dobre poznám a zbožňujem. Stačí zmeniť pár premenných a *Kľúčová výprava* by mohla byť skicou *Farby mágie*.

Nazdávam sa, že Terryho Pratchetta v strednom veku, ktorý budoval Plochozem a zdokonaľoval svoje remeslo, by zverejnenie týchto poviedok uviedlo do miernych rozpakov. Poviedky Patricka Kearnsa by pokladal len za kratochvíľu.

A sir Terry Pratchett, spisovateľ vo svojich záverečných rokoch? Čo by si ten pomyslel o objave a zverejnení týchto poviedok?

Myslím, že by bol rád, že tešia fanúšikov a vyvolávajú zvedavosť pratchettológov. (Akurát že sama existencia pratchettológov mu podľa mňa nikdy nebola úplne príjemná.)

Myslím, že by bol hrdý na mladého novinára, ktorý ich napísal, a že by ho v nich možno rozosmialo, pobavilo alebo

JEDNÝM ŤAHO M PERA

inšpirovalo čosi, čo napísalo jeho mladšie ja, ukryté za nepreniknuteľným pseudonymom a zahrabané v zaprášených archívoch novín *Western Daily Press*, kde, ako bol mladý Terry presvedčený, už malo zostať na večné veky.

Neil Gaiman

máj 2023

Úvod

Colin Smythe

Vždy bolo pre mňa záhadou, ako to, že Terry mu v 70. rokoch 20. storočia občas vysychala inšpirácia na poviedky v štýle, aké uverejňoval v novinách *Bucks Free Press*.

V skutočnosti to tak nebolo: len som po nich dosť usilovne nepátral. V čase písania románov *Temná strana slnka*, *Strata* a prvého plochozemského románu *Farba mágie* uverejňoval poviedky v novinách *Western Daily Press*, najprv pod pseudonymom a neskôr opäť pod vlastným menom.

A tak vítame v pratchettovskom kánone „Patricka Kearnsa“: uhádli sme, že Patrick znie dostatočne podobne ako Pratchett, a jeho mama sa za slobodna volala Kearnssová. A kto iný by vo svojich poviedkach použil Divnokraj, Černokňažnice, Súmerné močarisko a ministerstvo nepríjemností alebo akademickú inštitúciu, ktorej názov Černokňažnícky ústav aplikovaných nezmyslov podozrivo pripomína niečo z budúcej plochozemskej Neviditeľnej univerzity? Predpokladám, že nepísané redakčné pravidlá mu bránili písať zároveň do dvoch novín pod pravým menom, keďže v tom čase bol zamestnancom novín *Bath and West Evening Chronicle*. No tie poviedky nesú jedinečné znaky príbehov Terryho Pratchetta.

Nebyť Chrisa Lawrencea, ktorý si vytrhol relevantné strany z *Western Daily Pressu*, až do januára 2022 by sme nepoznali Terryho poviedku z roku 1984 *Kľúčová výprava*. Keďže

Chris si nepoznačil dátumy uverejnenia, skalní fanúšikovia Pat a Jan Harkinovci sa pustili do pátrania vo výtlačkoch zo 70. a 80. rokov v Britskom novinovom archíve v Boston Spa v Yorkshire, až ich napokon našli, a popritom objavili kearnsovské poviedky.

Za celé tie roky, keď som bol Terryho vydavateľom a potom agentom, mi pri nachádzaní svojich kratších dielok nebol ani trochu nápomocný – ale ako mi napísal vo venovaní v knihe *Draky zo Strašihradu*, existovali poviedky, ktoré „starostlivo ukryl a náročky uvrhol do zabudnutia“. Netušil som, aké sú tieto slová pravdivé. Možno na ne naozaj zabudol. Ani Rob Wilkins, ani ja sme o nich rozhodne nikdy nepočuli.

A tak sa s nesmiernym potešením až teraz s vami konečne môžeme podeliť o Terryho stratené poviedky.

Colin Smythe

Ako sa to celé začalo...

Niektorí starší jaskynní ľudia boli od začiatku úplne proti. „Je to neprirodzené,“ šomrali. „A vôbec, kde sa to potom skončí?“

No mladší jaskynní ľudia hovorili: „To je pokrok, starý otec. Podaj nám ďalšie poleno.“

Volalo sa to „oheň“ a do jaskyne to priniesol vynálezca Og, ktorý vyhlásil, že to našiel, keď to požíralo strom. Povedal, že to treba držať v malej klietke z kameňov. A dodal, že človeku je pri tom „teplo“, čo je opak toho, ako sa človek cíti, keď v noci do jaskyne kvapká dážď.

Náčelníka Hala to trochu zmiatlo a znepokojilo.

„Si si istý, že tentoraz sa nič nepokazí?“ spýtal sa. „Stačilo mi, keď ma zasiahla tá tvoja vrhacia palica.“

„Oštep,“ opravil ho Og. „To bola, prosím pekne, konštrukčná chyba. Toto sa nemá ako pokaziť. Keď to nekŕmiš drevom, tak to skape.“

„Pozoruhodné,“ poznamenal Hal.

V ten večer si jaskynní ľudia posadali okolo nového ohňa a jedli studeného mamuta, zatiaľ čo vonku v tme sa motali a kýchali obrovské stvorenia. Og dlho vykladal o úžasných možnostiach svojho vynálezu. Hal iba prežúval mamuta a pozoroval plamene.

Uhryzol ho oheň.

„Au!“

„Nemal by si sa ho dotýkať,“ upozornil ho trochu neskorro Og. „Hryzie.“

„Idem si ľahnúť,“ vyhlásil podráždene Hal, odšuchtal sa preč a cmúľal si pri tom prst.

Jednu ženu poverili, aby sa starala o oheň a krmila ho, kým budú muži na love. Onedlho sa z toho stala súčasť jaskynného spôsobu života.

Až jedného dňa Og nechtiac pustil do ohňa kus diviaka a vynášiel kuchárske umenie. Kuchárske umenie! Proti tomu nemohol nič namietat ani Hal! Napríklad taký mamut sa dal pripraviť na dvadsaťsedem spôsobov.

Robievali omelety z vajíčok vtáka doda s haďou omáčkou. Kusiská pečeného diviaka s medovou omáčkou. A, samozrejme, muchotrávkové koláče a smrťiacu polievku z ľuľkovca zlomocného, čo bola dosť smola.

„Keď sa rúbe les, lietajú triesky,“ vyhlásil veselo Og. „Všetci robíme chyby.“

Odvtedy sa úplne odtrhol z reťaze. Pokreslil uhlíkom steny jaskyne a vymyslel umenie. Podarilo sa mu skrotiť vlčá a vynášiel psa. Vážne problémy však prišli až neskôr.

Og vynášiel... presnejšie, náhodou nechal v miske s vodou hrozno, a kým si naň spomenul, vykvasilo. Víno chutilo vynikajúco. A keď sa všetci vrátili z lovu, aj ho všetci ochutnali.

Všetci okrem Hala. Ten ešte na pláňach naháňal mimoriadne rýchlu žirafu.

Zastal, až keď zacítil dym. Kúdolil sa z jaskyne.

„!“ pomyslel si. „Oheň ušiel!“

Hal pustil žirafu a rozbehol sa. Tráva a stromy okolo jaskyne blčali a Hal stonal a nadával, keď sa rútil cez horúci popol. Kmeň v jaskyni medzitým pokojne vyspával účinky Ogovho najnovšieho vynálezu.

„Zobudte sa!“ skríkol Hal. „Nechali ste ujsť oheň!“

A oheň rýchlo rástol. Obrovské plamene s praskotom rýchlo hltali trávnatú plochu. Zvieratá utekali. Vtáky s krákaním vyletovali z dymu.

Hal zaviedol kmeň, napoly oslepený dymom a dusiaci sa horúcim vzduchom, k rieke. Políhali si medzi trstinu na brehu a rozplakali sa.

Keď sa Hal obrátil k nešťastnému Ogovi, bol biely od zúrivosti.

„Tak moment,“ zavrčal. „To by stačilo. Už to nemienim ďalej znášať. Mám toho po krk. Všetko, čo kedy vymyslíš, nám robí len a len problémy. Som trpezlivý opočlovek, ale tentoraz to už zašlo príďaleko. Prac sa z kmeňa.“

Og sa odkradol do trstinovej húštiny, ani sa neobzrel.

„Je to múdre?“ spýtal sa Ug, jeden z najstarších opoľudí. „Sám zahynie.“

Hal si odfrkol.

„A čo si počneme my? Kvôli nemu nezostala na okolí žiadna zver. Vyzerá to tak, že oheň sa zatiaľ nerozšíril po prúde. Zdvihnite zadky. Ak si nešvihneme, zahynieme od hladu.“

Celý nasledujúci deň sa trmácali bahnom. Kde-tu ešte stále horel oheň a kde nebol oheň, tam bol len sivý a horúci popol.

Večer pršalo. Kmeň nepokojne spal v konároch oškvrkutého stromu, zatiaľ čo pod konármi číhali šablozubé tigre.

Pršalo aj celý nasledujúci deň. Kmeň väčšinu z neho strávil zhrčený v malej skalnej dutine.

Po čase sa niekto ozval: „Oheň bol teplý.“

A niekto ďalší dodal: „Uvarená zebra bola z jedna z najlepších vecí, aké sa mi kedy prihodili.“

Keď sa slnko skotúľalo do hromady čiernych oblakov, dokonca aj Ug clivo poznamenal: „On vlastne, jedno s druhým, nebol taký zlý.“

Hal sa striasol. „Ten? Keby mohol, pravdepodobne by podpálil celý svet,“ zamrmlal.

V diaľke zavyl vlk. Ďalší mu odpovedal. Bol oveľa bližšie.

Hal odrazu uvidel, ako sa okolo skalnej dutiny zakráda akási čierna silueta, a zježili sa mu chlpy.

„Ženy a deti do stredu!“ zvolal a načiahol sa za kameňom.

Vlky sa približovali. Opoľudia ich bili palicami a hádzali do nich kamene, ale po požiari bola svorka od hladu zúfalá. A zdalo sa, že aj čoraz početnejšia.

Potom z ničoho nič do dutiny skočil Og s horiacim konárom v ruke. Vrhol ho na vlky a začal niečo robiť so zvláštne tvarovaným kusom dreva. Bol to luk. Na kňučiacu svorku sa zniesol dážď šípov.

Og nepovedal ani slovo. Keď sa odpratal aj posledný vlk, jednoducho kývol na kmeň, aby ho všetci nasledovali, a zaviedol ich na čistinku, kde sa na ohni pieklo niekoľko zebier. Pod stromami postavil z konárov a papradia akúsi zvláštnu jaskyňu. Vyzerala teplo a útulne.

Hal nemohol nepriať Oga naspäť do kmeňa. Väčšina opoľudí sa už totiž pustila do kúskov zebry.